

REFERENCES

1. Babych N. Osnovy kul'tury movlennya / Nadiya Babych. – L.: Svit, 1990. – 232 s.
2. Bohush A.M. Doshkil'na linhvodydaktyka: teoriya i metodyka navchannya ditey ridnoyi movy / A.M. Bohush, N.V. Havrysh; za red. A.M. Bohush. – K.: Vyshcha shk., 2007. – 542 s.
3. Kocherhan M.P. Zahalne movoznavstvo: pidr. / M.P. Kocherhan. – [3-e vyd.]. – K.: VTs "Akademiia", 2010. – 464 s.
4. Ponomariv O. Kul'tura slova: movnostylistychni porady: navch. posib. / Oleksandr Ponomariv. – K.: Lybid', 1999. – 240 s.
5. Suchasna ukrayins'ka literaturna mova : pidruchnyk dlya studenty filolohichnykh spetsial'nostey vuziv. – K: Vyshcha shkola, 1997. – 492 s.

О.И. СТЕПАНОВА. КОМПЕТЕНТОСНО-ОРИЕНТИРОВАННЫЙ ПОДХОД ПРИ ПРЕПОДАВАНИИ КУЛЬТУРЫ РЕЧИ БУДУЩИМ ВОСПИТАТЕЛЯМ ДОШКОЛЬНЫХ ОБУЧАЮЩИХ УЧРЕЖДЕНИЙ В КОНТЕКСТЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА В ВЫСШЕЙ ШКОЛЕ

В статье анализируется формирование речевой культуры будущих воспитателей ДОУ, называются причины противоречий, приводящих к снижению уровня языковой культуры и, как результат, нарушениям коммуникации в молодежной среде. Определяется место дисциплины "Культура речи и выразительное чтение" в системе подготовки специалистов, характеризуются правила и нормы общения, требования к речевому поведению в разных коммуникативно-речевых ситуациях, пути усовершенствования коммуникативно-речевых знаний.

Ключевые слова: речевая культура, коммуникация, коммуникативная компетенция, нормативность, языковые нормы.

O.I. STEPANOVA. KOMPETENTISNO-ORIENTED APPROACH IN THE TEACHING OF SPEECH CULTURE OF FUTURE TEACHERS OF THE CCA IN THE CONTEXT OF HUMANIZATION OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN HIGHER SCHOOL

The article analyzes the formation of speech culture of future educators tutors of kindergartens, named the reasons of contradictions that lead to its decline and, as a consequence, the breaking of communication among youth. The place of the discipline "Culture of speech and expressive reading" on the system of training specialists, outlined the rules and norms of communication requirements of speech behavior in different communicative-speech situations, ways of improving the communicative-language knowledge.

Key words: speech culture, communication, communicative competence, normativity, linguistic norms.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. О.В. Безкоровайна.

Одержано редакцією 10.05.2017 р.

УДК: 378.2

О.А. КОЗЛЮК

**СТАН ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ
ДО ФОРМУВАННЯ ГУМАНІСТИЧНОЇ СПРЯМОВАНОСТІ СПІЛКУВАННЯ ДОШКІЛЬНИКІВ**

У статті обґрунтовується актуальність проблеми підготовки майбутнього вихователя до формування гуманістичної спрямованості спілкування для теорії і практики сучасної дошкільної освіти. Представлено аналіз стану підготовки студентів спеціальності "Дошкільна освіта" до виховання гуманістичної спрямованості спілкування у педагогічному процесі вищого навчального закладу. Вивчено навчальні плани з метою виявлення наповненості дисциплінами, що забезпечують підготовку вихователів до формування гуманістичної спрямованості спілкування.

Ключові слова: діти дошкільного віку, гуманістична спрямованість спілкування, майбутній вихователь, навчальний план, навчальні курси, професійна підготовка.

Модернізація системи вищої освіти України вимагає якісно нової підготовки педагога у галузі дошкільної освіти. Гуманістична орієнтація виховання дошкільників вимагає зміни усіх сфер життєдіяльності дітей, у тому числі в рамках виховного простору дошкільного закладу. Реалізація принципів гуманізації і демократизації навчально-виховного процесу сучасного дошкільного закладу вимагає нових можливостей для вирішення проблеми формування гуманістичної спрямованості особистості дитини, починаючи з перших днів перебування в дошкільному закладі, а також підготовки вихователів до проведення означеної роботи з дітьми дошкільного віку.

Гуманізація дошкільної освіти на перший план висуває гуманістичну спрямованість особистості дошкільника, рівень сформованості якої буде визначальним у його подальшій взаємодії з іншими людьми. Результати нашого дослідження засвідчують, що гуманістична спрямованість вихователів і батьків, їхня тісна взаємодія у виховному процесі є визначальними факторами формування гуманістичної спрямованості особистості дошкільника. Разом з тим, аналіз практики виховання дітей дошкільного віку засвідчує неготовність вихователів до роботи в умовах зміни ціннісних орієнтацій у суспільстві, прийняття і послідовної реалізації гуманістичної парадигми освіти тощо.

Виявленні протиріччя між педагогічною дійсністю і поставленими перед сучасними дошкільними закладами завданнями гуманізації педагогічного процесу дозволяють дійти висновку про необхідність підготовки майбутніх вихователів до реалізації ідей гуманістичної педагогіки.

Теоретичні та методологічні основи підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до виховання дітей знайшли відображення у працях класиків педагогічної науки (С. Русової, В. Сухомлинського, К. Ушинського)

© О.А. Козлюк, 2017

та у наукових дослідженнях сучасних вчених: Г. Беленької (формування фахової компетентності, С. Будака, І. Шевченко, Т. Шкваріної (до навчання іноземної мови), К. Волинець (інтеграція загальнопедагогічної підготовки), Н. Грами (до економічного виховання), Н. Ємельянова (до роботи над засвоєнням дітьми народознавчої лексики), Н. Вахняк, Т. Книш, В. Нестеренко (до валеологічного виховання), Н. Ковальової (до навчання техніки читання дітей 6-7 років), О. Кучерявого (організація професійного самовиховання майбутніх вихователів), І. Дичківської, Л. Машкіної (використання інноваційних технологій), Т. Танько (музично-педагогічна діяльність) та ін. Виходячи з обґрунтування актуальності проблеми для нашого дослідження важливими є ідеї гуманістичної спрямованості навчально-виховного процесу, яким значне місце відводиться в роботах Ш. Амонашвілі, І. Беха, О. Кононко, Т. Поніманської, В. Сластьоніна та ін. [1; 3; 4; 5].

Питання становлення спілкування в групі однолітків у дошкільній педагогіці розглядалися у контексті досліджень процесів формування гуманної поведінки і гуманних взаємин (В. Абраменкова, В. Котирло, Ю. Приходько, Т. Поніманська), культури спілкування (М. Ільяшенко, Г. Лаврентьева, І. Луценко, О. Яницька), культури поведінки (Т. Антонова, С. Петеріна, М. Федорова та ін.); виховання мовного етикету (Н. Формановська). Вплив спілкування з однолітками на соціально-емоційний розвиток особистості вивчає О. Кононко [3].

Формування гуманістичної спрямованості особистості, у тому числі й спілкування починається з перших днів перебування у дошкільному закладі. Необхідність підготовки спеціалістів до цілеспрямованого формування гуманістичної спрямованості спілкування саме у дітей старшого дошкільного віку, зумовлена тим, що цей вік вважається сензитивним для морального та гуманістичного виховання: формування моральних та гуманних почуттів, моральної позиції, гуманної поведінки, що достатньо висвітлено в працях Л. Виготського, О. Запорожця, М. Лісної, В. Холмогорової.

Незважаючи на велику кількість досліджень із проблем гуманістичного виховання дошкільників у теорії і практиці вищої освіти такої напрямком, як підготовка спеціалістів до формування гуманістичної спрямованості спілкування у дошкільників, розроблений недостатньо. Не знайшли належного обґрунтування і методологічні підходи до розуміння сутності та структури гуманістичного спілкування, остаточно не визначена його роль і місце в системі професійної педагогічної освіти. Крім того, у вищій педагогічній освіті відсутній систематизований курс, який би знайомив із особливостями конструктивного, гуманістичного спілкування з дошкільниками, спілкування заснованого на принципі ненасилля над особистістю дитини.

Все це зумовило виникнення певних протиріч, а саме: між потребою в педагогічних кадрах, здатних професійно здійснювати гуманістичне виховання з акцентом на формування гуманістичної спрямованості спілкування і неготовністю сучасних педагогічних вузів до підготовки таких спеціалістів; між зацікавленістю майбутніх педагогів дошкільних закладів у своєму моральному зростанні та їх невмінням здійснювати цей процес.

Мета статті: з'ясувати стан професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів до формування гуманістичної спрямованості дітей дошкільного віку у педагогічному процесі вищого навчального закладу.

З метою виявлення наповнюваності планів підготовки фахівців за спеціальністю 012 “Дошкільна освіта” дисциплінами, що забезпечують підготовку вихователів до формування гуманістичної спрямованості спілкування, було проаналізовано навчальні плани Рівненського державного гуманітарного університету.

Так аналіз навчальних планів спеціальності “Дошкільна освіта”, ступеня освіти – бакалавр та магістр показав, що підготовка майбутнього вихователя передбачає вивчення професійно зорієнтованих дисциплін, що містять теми з морального виховання дошкільників, гуманізації навчання і виховання дошкільників.

Так навчальними планами передбачено вивчення таких навчальних дисциплін, зміст яких можна певним чином використати з метою підготовки студентів до формування гуманістичної спрямованості спілкування: “Дошкільна педагогіка”, “Основи педагогічної майстерності” (ступень освіти – бакалавр), “Етнографія дитинства”, “Актуальні проблеми дошкільної освіти” (ступень освіти – магістр).

Курс “Дошкільна педагогіка” передбачає основну теоретичну і практичну педагогічну підготовку до виконання кваліфікаційних обов’язків вихователя дошкільного навчального закладу. У темі “Становлення і розвиток науки про дошкільне виховання” розглядаються гуманістичні тенденції педагогічної діяльності педагогів минулого (Я.А. Коменський, А. Макаренко, М. Монтессорі, С. Русова, Ж.-Ж. Руссо, В. Сухомлинський та ін.). Вивчаючи тему “Моральне виховання дітей дошкільного віку” особлива увага звертається на виховання основ гуманізму у дошкільників. Вказується на необхідність виховання гуманістичних засад особистості, починаючи з перших років її життя. Гуманність розглядається як увага до людей, прагнення добрих стосунків з ними, готовність надавати допомогу, виявляти співчуття і співпереживання. Особливості гуманізації навчального процесу розглядаються під час вивчення тем “Сучасна система дошкільної освіти” та “Педагогічний процес у дошкільному закладі” [5].

У викладанні курсу “Основи педагогічної майстерності” основна увага приділяється гуманістичній спрямованості діяльності вихователя дошкільного закладу. При вивченні теми “Поняття про педагогічну майстерність”, педагогічна майстерність розглядається як інтегративна властивість особистості вихователя, серед основних характеристик якої гуманізм, професіоналізм, особиста відповідальність, освіченість, потреба у самовдосконаленні, спрямованість на співробітництво з вихованцем. Аналізуючи структуру педагогічної майстерності, називаються її основні складові: гуманістична спрямованість; психолого-педагогічні знання і вміння; педагогічні здібності; індивідуальний стиль педагогічної діяльності; педагогічна техніка. Взаємозв’язок складових педагогічної майстерності.

У темі “Педагогіка співробітництва – майстерність педагогів-новаторів” розглядаються гуманістичні тенденції педагогічної діяльності педагогів-новаторів (Ш. Амонашвілі, І. Волков, О. Захаренко, Є. Ільїн, С. Лисенкова, Б. та Л. Нікітіни, В. Шаталов, М. Щетинін та ін.). При вивченні теми “Педагогічне спілкування”

розкриваються особливості педагогічного спілкування як взаємодії вихователя і вихованця, вказується на необхідність його гуманістичної спрямованості. Розглядаючи тему “Майстерність педагога в організації навчально-виховного процесу в дошкільному закладі” увага студентів звертається на необхідності гуманізації педагогічного процесу дошкільного навчального закладу, що полягає в організації виховного розвивального середовища, орієнтації на розвиток особистості, врахуванні індивідуальних потреб вихованців, дослідження їх розвитку.

Курс “Актуальні проблеми дошкільної освіти”. У вивченні теми “Педагогічні умови формування особистості дитини дошкільного віку” людина розглядається як найвища цінність. Розкривається роль моральних засад у формуванні соціальної активності, відповідальності, ініціативності, духовності. Вказується на різноманітність проблем виховання, серед яких: індивідуальний підхід; суб’єкт-суб’єктна взаємодія дорослого і дитини; гуманізація педагогічного процесу дошкільного навчального закладу (С. Ладивір, О. Кононко, В. Кузьменко, Т. Поніманська) [3; 5]. Окремо виділено тему “Гуманізація педагогічного процесу”, у якій розглядається гуманізація процесу виховання дошкільників засобами народної педагогіки (пестушки, забавлянки, гра, казки, прислів’я, музика, пісні, танці, твори прикладного мистецтва); на основі досліджень Л. Артемової, Г. Марочки, Н. Самсонюк, Н. Рогальської. Дослідження змісту і методів прилучення дітей дошкільного віку до світу загальнолюдських цінностей, що виступають у категоріях добра та справедливості (Р. Буре, В. Нечаєва, Т. Пономаренко).

Розглядаються особливості виховання соціальних емоцій, якостей, взаємин (позитивне ставлення до себе, відчуття своєї значущості для інших, самоповага, почуття власної гідності, емпатія, доброта, милосердя (Л. Артемова, Н. Дятленко, І. Княжева, О. Кононко, В. Павленчик). Формування готовності до сприймання моральних норм (захоплення, переживання, осмислення, усвідомлення) (Н. Горобаха), навичок співробітництва (Л. Крайнова). Виховання у дошкільників позитивного емоційного ставлення до моральних норм (почуттів радості, піднесеності, задоволення, незручності, провини, сорому при здійсненні позитивних чи негідних вчинків). Аналізуються дослідження формування гуманістичної спрямованості особистості Л. Врочинської, О. Козлюк, Т. Поніманської, Т. Фасолько. У темі “Психолого-педагогічні засади взаємодії дошкільного навчального закладу і сім’ї” вказується на необхідність гуманізації взаємин у системі “вихователь дошкільного закладу – дитина – батьки” (Т. Алексеєнко, В. Котирло, С. Ладивір).

Викладання навчальної дисципліни “Етнографія дитинства” розпочинається вивченням теми “Предмет курсу “Етнографія дитинства”, у якій розкривається інтегрований підхід до проблеми дитинства та розглядається історико-культурна своєрідність змісту поняття дитинства в різних етносах. У темі “Дитинство як соціально-історичне явище” розкриваються особливості уявлень про дитинство на різних етапах історії людства. Вказується на сучасну тенденцію переходу від загальносхвалюючої тенденції щодо дитинства до розробки методології та технології гуманістичного виховання.

Гуманістичним змістом просякнуті дослідження історії дитинства (Ф. Арієс), етнопсихологічні дослідження дитинства (Е. Еріксон) та особливо екологія дитинства (У. Бронфенбренер), які розглядаються під час вивчення теми “Етнопедагогічні проблеми дитинства”[2].

Таким чином, жодна з зазначених дисциплін, передбачених навчальними планами спеціальності 012 “Дошкільна освіта” не дозволяє у повній мірі сформувати готовність у майбутніх вихователів до формування гуманістичної спрямованості спілкування дошкільників, що вимагає, на нашу думку, розробки спеціального курсу, який би враховував усю специфіку цього процесу.

Нами було розроблено і впроваджено в практику підготовки студентів спеціальності “Дошкільна освіта” факультативний семінар-тренінг «Гуманістичне спілкування». Основною метою якого була підготовка студентів до спілкування з дітьми на засадах гуманізму, організації життєдіяльності дітей з метою виховання гуманістичної спрямованості спілкування.

На семінарі з елементами тренінгу розглядалися такі питання, як: вплив спілкування на психічний розвиток дитини; особливості спілкування дошкільників з дорослими; особливості спілкування в сім’ї; особливості спілкування з однолітками; спілкування в групі дошкільного закладу; кодекс гуманістичного спілкування; розвиток умінь гуманістичного спілкування; методи і прийоми формування умінь гуманістичного спілкування; організація роботи з дітьми щодо формування гуманістичної спрямованості їх спілкування; корекція можливих проблем спілкування; спільна робота дитячого садка і сім’ї з формування гуманістичної спрямованості спілкування; форми роботи з батьками щодо формування гуманістичної спрямованості спілкування дітей.

На завершення семінару-тренінгу відбувається захист творчих робіт. Тематика творчих робіт була такою: гра – азбука спілкування; заняття як одна із форм корекції проблем спілкування; система роботи з батьками щодо формування гуманістичної спрямованості спілкування у старших дошкільників; особливості спілкування з дітьми в конфліктних ситуаціях; діагностика сформованості навичок гуманістичного спілкування у старших дошкільників; причини антигуманного спілкування батьків із дітьми та ін.

Практичні заняття проходили у формі тренінгу, на яких майбутні вихователі мали можливість повправлятися у використанні методів і прийомів формування гуманістичної спрямованості спілкування у дітей, розробити ігри та заняття.

Таким чином, професійна підготовка спеціалістів до формування гуманістичної спрямованості спілкування дошкільників є цілісним процесом професійного навчання і виховання, який відбувається в рефлексивно-комунікативній діяльності з самовизначення педагога в світоглядних і гуманістичних системах, в осмисленні педагогом себе і професійній діяльності з гуманістичного виховання дітей в усіх сферах життєдіяльності. Аналіз стану підготовки майбутніх вихователів засвідчив необхідність створення спеціального курсу для формування гуманістичної спрямованості спілкування дошкільників. Тому перспективи подальшого вивчення проблеми пов’язуємо з розширенням можливостей здійснення підготовки майбутніх вихователів до формування гуманістичної спрямованості спілкування дошкільників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник / І.М. Дичківська. – [3-є вид., доповн.]. – К.: Академвидав, 2015. – 304 с.
2. Козлюк О.А. Етнографія дитинства: навчальний посібник / О.А. Козлюк, О.І. Хролець. – Рівне: О. Зень, 2016. – 136 с.
3. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві) / О.Л. Кононко. – К.: Освіта, 1998. – 255 с.
4. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: підручник / Т.І. Поніманська. – К.: Академвидав, 2013. – 464 с.
5. Поніманська Т.І. Підготовка педагога до гуманістичного виховання дітей дошкільного віку / Т.І. Поніманська // Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти: зб. наук, праць; наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Вип. 9. – Рівне: РДГУ, 2000. – С. 275-277.

REFERENCES

1. Dychkivs'ka I.M. Innovatsiyni pedahohichni tekhnolohiyi: pidruchnyk / I.M. Dychkivs'ka. – [3-e vyd., dopovn.]. – K.: Akademyvydav, 2015. – 304 s.
2. Kozlyuk O.A. Etnohrafiya dytynstva: navchal'nyu posibnyk / O.A. Kozlyuk, O.I. Khrolets'. – Rivne: O. Zen', 2016. – 136 s.
3. Kononko O.L. Sotsial'no-emotsiynny rozvytok osobystosti (v doshkil'nomu dytynstvi) / O.L. Kononko. – K.: Osvita, 1998. – 255 s.
4. Ponimans'ka T.I. Doshkil'na pedahohika: pidruchnyk / T.I. Ponimans'ka. – K.: Akademyvydav, 2013. – 464 s.
5. Ponimans'ka T.I. Pidhotovka pedahoha do humanistychnoho vykhovannya ditey doshkil'noho viku / T.I. Ponimans'ka // Onovlennya zmistu, form ta metodiv navchannya i vykhovannya v zakladakh osvity: zb. nauk, prats'; naukovy zapysky Rivnens'koho derzhavnoho humanitarnoho universytetu. – Vyp. 9. – Rivne: RDHU, 2000. – S. 275-277.

О.А.КОЗЛЮК. СОСТОЯНИЕ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ВОСПИТАТЕЛЕЙ К ФОРМИРОВАНИЮ ГУМАНИСТИЧЕСКОЙ НАПРАВЛЕННОСТИ ОБЩЕНИЯ ДОШКОЛЬНИКОВ

В статье обосновывается актуальность проблемы подготовки будущего воспитателя к формированию гуманистической направленности общения для теории и практики современного дошкольного образования. Представлен анализ состояния подготовки студентов специальности "Дошкольное образование" к воспитанию гуманистической направленности общения в педагогическом процессе высшего учебного заведения. Изучены учебные планы с целью выявления наполненности дисциплинами, обеспечивающими подготовку воспитателей к формированию гуманистической направленности общения.

Ключевые слова: будущий воспитатель, дети дошкольного возраста, гуманистическая направленность общения, профессиональная подготовка, учебный план, учебные курсы.

O.A. KOZLIUK. THE STATE OF PREPARATION OF FUTURE EDUCATORS AT FORMING HUMANISTIC ORIENTATION OF PRESCHOOL CHILDREN'S COMMUNICATION

The article proves the urgency of the problem of professional training the future educators at forming humanistic orientation of communication for the theory and practice of modern preschool education. It has been presented the state of students' training of the specialty "Preschool education" for forming humanistic orientation of communication in the pedagogical process of the higher educational institution. Have been studied curriculum with the purpose of revealing fullness by the disciplines providing training of educators to formation of a humanistic orientation of communication.

Key words: future educator, children of preschool age, humanistic orientation of communication, professional training, curriculum, training courses.

Рекомендовано до друку.

Канд. пед. наук, доц. І.М. Дичківська.

Одержано редакцією 23.05.2017 р.

УДК: 378.14:373.211.24

О.І. ПАДАЛКА

КОГНІТИВНИЙ КОМПОНЕНТ У СТРУКТУРІ ПРІОРИТЕТНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ЦІННОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ

У статті розглянуто проблему професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до професійної діяльності, обґрунтовано необхідність формування пріоритетних педагогічних цінностей у процесі професійно-педагогічної підготовки фахівця дошкільної освіти, висвітлено особливості виявлення та формування когнітивного компонента пріоритетних педагогічних цінностей.

Ключові слова: когнітивний компонент, майбутній вихователь, пріоритетні педагогічні цінності, професійна діяльність, цінності.

Проблема формування системи цінностей є однією з найактуальніших у педагогічній теорії та практиці. Тому завданням вищої школи є усунення суперечностей у ціннісних орієнтаціях студентів, формування стійкого інтересу до тих цінностей їхньої майбутньої діяльності, що несуть у собі гуманістичний зміст педагогічної діяльності. Основою професійної підготовки має бути єдність особистісного і професійного розвитку, здатність створювати й транслювати цінності [2; 5].

У період навчання студентів у педагогічному вищому навчальному закладі формуються моральні принципи майбутнього вихователя, змінюється їхня ціннісна система, яка встановлює подальшу поведінку і спрямованість